

Huvudman: Strängnäs kommun
kontaktcenter@strangnas.se
Rektor: Fredrik Rosvall
Fredrik.Rosvall@strangnas.se

2022-05-19
Dnr 2020:5416

Beslut

efter kvalitetsgranskning av skolans arbete för
kvalitet i undervisningen i moderna språk –
undervisning för kommunikativ förmåga vid
Mariefreds skola i Strängnäs kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 § skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning på Mariefreds skola i Strängnäs kommun. Syftet är att granska kvaliteten i några delar av undervisningen i moderna språk (i språken franska, spanska och tyska) – undervisning för kommunikativ förmåga inom ramen för språkval i grundskolan. Granskningen omfattar 30 grundskolor spridda över landet. Ett fåtal av skolorna erbjuder moderna språk via fjärrundervisning.

Granskningen ska besvara två frågeställningar:

1. I vilken utsträckning ger undervisningen i moderna språk eleverna möjlighet att utveckla kommunikativ förmåga (produktion och interaktion) så att de kan använda målspråket i olika sammanhang?
2. I vilken utsträckning skapar skolan förutsättningar för en undervisning av hög kvalitet som ger eleverna reella möjligheter att fullfölja sina studier i moderna språk?

Detta beslut avser Mariefreds skola i Strängnäs kommun. Skolinspektionen har genomfört 3 lektionsobservationer i språken tyska och spanska. Dessutom har intervjuer med elever, lärare och rektorn genomförts. Granskningen genomfördes den 31 mars samt den 1 och 2 april 2022 av utredarna Johan Hieronymus och Arne Hellmark. Intervjuerna och lektionsobservationerna har sammanställts i ett protokoll som kommunicerats med huvudmannen. Protokollet ligger, tillsammans med inkommen dokumentation, till grund för detta beslut. De samlade iakttagelserna från alla skolor som ingått i granskningen kommer att presenteras i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. Rapporten är planerad att publiceras under februari 2023.

Fakta om verksamheten

Mariefreds skola är en kommunal skola i Strängnäs kommun för elever i årskurs F-9. Totalt går 760 elever i skolan. Skolan leds av en rektor. De elever som inte läser moderna språk får antingen läsa mer engelska eller svenska alternativt en kombination av de bägge. Vid det senaste mättillfället, vårterminen 2022, läste sammanlagt sextio elever något annat ämne än språkval, varav tjugoen av dessa aktivt valt att avbryta sina studier. Värt att notera är att i lärarintervjun deltog en fransklärare som för tillfället inte undervisade i fransklämnet (läraren undervisade bara i engelska). Inga exempel som utgår från hens undervisning i engelska kommer att inkluderas i beslutet. Däremot kommer hens tankar kring upplägg för språkundervisning i moderna språk att göra det.

Läsanvisning

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen satt upp i granskningen vilket beskrivs i bilaga 1 Bedömningsområden. Granskningens författningsstöd återfinns i bilaga 2. På varje område bedöms om skolan uppfyller framtagna kvalitetskriterier i hög utsträckning, i flera delar men att utvecklingsområden finns eller i låg utsträckning. Om en skola bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i låg utsträckning eller i flera delar anger Skolinspektionen att utvecklingsarbeten behöver inledas och visar på vilka punkter. Skolinspektionen begär också en skriftlig redovisning av åtgärder av huvudmannen. Om Skolinspektionen bedömer att skolan uppfyller kriterierna i hög utsträckning begär inte Skolinspektionen motsvarande redovisning men kan lämna framåtsyftande kommentarer.

Beslut:

Skolinspektionen bedömer att framtagna kvalitetskriterier uppfylls Mariefreds skola i följande utsträckning:

Undervisningen ger elever möjlighet att utveckla kommunikativ förmåga

Skolinspektionen bedömer att skolan i flera delar skapar förutsättningar för en undervisning av hög kvalitet i moderna språk men att utvecklingsområden finns. Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del. Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del

- Rektorn behöver se till att lärarna i moderna språk, i sitt arbete med att utveckla undervisningen, löpande använder sig av återkoppling från elever.

Skolan skapar förutsättningar för en undervisning av hög kvalitet

Skolinspektionen bedömer att skolan i flera delar skapar förutsättningar för en undervisning av hög kvalitet i moderna språk men att utvecklingsområden finns. Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande delar:

- Rektorn behöver verka för att statusen i moderna språk ökar genom en mer systematiserad uppföljning av ämnet.
- Rektorn behöver följa upp anledningar till elevernas avhopp i moderna språk och relatera det till möjligheten att få stöd i ämnet.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 18 november 2022 redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall (bilaga 3) användas.

Redogörelsen skickas via e-post, till: joan.hieronimus@skolinspektionen.se. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2020:5416) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar för respektive område. I slutet på varje område finns en sammanfattande bedömning.

Undervisningen ger elever möjlighet att utveckla kommunikativ förmåga

I detta område granskas om undervisningen i moderna språk ger eleverna möjlighet att utveckla en allsidig kommunikativ förmåga. Det handlar bland annat om att eleverna får möjlighet att formulera sig och samspela med andra i tal och skrift samt lära sig att anpassa sitt språk till olika situationer, syften och mottagare.

Lärarna har en tydlig undervisningsidé kring hur de ska arbeta med elevernas kommunikativa förmåga utifrån deras förmåga

Granskningen visar att lärarna strävar efter att undervisningen kring kommunikativ förmåga på målspråket byggs kring såväl kursplaner, lärobok som elevernas kunskaper. Vidare visar granskningen att lärarna jobbar med att få eleverna att kommunicera på målspråket samt att de även bygger upp sin undervisning för att möjliggöra detta. Både elever och lärare vittnar om att det interkulturella perspektivet inkluderas i undervisningen. Någon systematisk och återkommande rutin för att löpande utvärdera elevernas undervisning finns dock inte på skolan och den feedback som lärarna får från eleverna är den som uttalas i klassrummet används inte i tillräcklig utsträckning för att utveckla undervisningen.

Lärarna berättar att undervisningens planering styrs främst av kursplaner och lärobok men att de också anpassar planering och lektionsupplägg efter hur de uppfattar elevgruppen och den enskilde elevens kunskaper. Någon lärare berättar också att hen låter sig influeras av olika pedagogiska teorier i sin planering och ger som exempel gamification (ett arbetssätt där speldesign eller principer för spel

används i områden där spel inte traditionellt använts). Vidare berättar lärarna att de samarbetar informellt kring planering och lektionsupplägg. Detta underlättas av att lärarna delar arbetsrum. Det bekräftas av rektorn när hen säger att skolan valt att både se till att språklärarna delar arbetsrum samt att lärarnas lektioner schemaläggs samtidigt. Det senare sker i syfte att möjliggöra för fler spontana utbyten. Någon lärare uttrycker att de nästan gör allt lika men att de samtidigt planerar var för sig. Tyskläraren och den tidigare franskläraren ger också uttryck för att de också skulle vilja ha designerade språkklassrum. Något spanskundervisningen redan har.

Lärarna kan ge olika exempel på hur de jobbar med att stärka elevernas kommunikativa förmåga. Tyskläraren säger till exempel att hen försöker i sitt ämne smyga in målspråket så tidigt som möjligt (i årskurs sex) i syfte att etablera det som arbetsspråket i klassrummet. Något som hen dock erkänner som svårt utifrån att de yngre eleverna inte alltid förstår vad hen säger. Tyskläraren ger också exempel på hur hen i sin undervisning använder sig av både tyska serier och Utbildningsradions (UR) tyskspråkiga nyhetsprogram. Eleverna i tyska berättar också om hur de ofta får jobba med att i helklass läsa högt för varandra och översätta. Något som också Skolinspektionen kunde se exempel på i lektionsobservationerna. En spansklärare berättar att hen hela tiden försöker få eleverna att prata med varandra och att hen till exempel låter dem läsa dialoger med varandra för att uppnå det. Något som också Skolinspektionen även detta kunde se exempel på under lektionsobservationerna. Spanskläraren säger också att det är viktigt att eleverna ges tillfälle att «bada i språket» och ger som exempel hur hen i undervisningssyfte låter dem både lyssna på och sjunga spansk musik.

Lärarna berättar att det interkulturella perspektivet kommer in i undervisningen på flera sätt. Tyskläraren ger som exempel hur hen valde att bjuda in en kollega som växte upp i Östberlin för att låta hen prata om sin uppväxt där. Läraren fortsätter också med att säga att skolan i Sverige jämfört med skolan i Tyskland också varit ett ämne de har pratat om. Vidare berättade hen också hur de i sexan jobbade med Berlins sevärdheter som ett tema i undervisningen. Berlin som tema är också något som eleverna berättar om. En spansklärare säger att hen i sina klasser jobbar med det interkulturella på flera olika sätt. Hen ger som exempel mat, dialekter, musik samt kulturskillnader Sverige jämfört med Latinamerika. Det är ett exempel som också återkommer i elevernas utsagor. Läraren fortsätter med att säga att det gäller att hitta elevernas intresse och sedan arbeta utifrån dem. Det är något som tyskläraren håller med om och berättar hur de i hans klass haft ett temaarbete kring fordon.

På frågan om eleverna kan vara med och påverka undervisningen är lärarna av uppfattningen att eleverna får det. En spansklärare uttrycker det som att hen sätter ramarna men att hen inom ramen sedan kollar av med eleverna och korrigerar efter deras input/önskingar. Det är en uppfattning som

överensstämmer väl med elevernas. Eleverna ger – som exempel på deras påverkansmöjlighet – valet av sevärdhet i Berlin eller valet av att lyssna på musik eller inte i slutet av lektionen. Något sätt att systemtiskt samla in elevernas synpunkter och tankar, till exempel utifrån enkäter eller utvärderingar, kan eleverna inte dra sig till minnes. En spansklärare berättar dock att hen delar ut utvärderingslappar till eleverna. Lappar som läraren menar ger hen möjligheten att kunna ändra och förbättra sin undervisning efter elevernas input. Den tidigare franskläraren berättar att hen saknar skolans pedagogiska råd där de tog upp elevernas utvärderingar av sin undervisning. Rektorn uttrycker det som att elevernas synpunkter tas tillvara men inte på ett organiserat eller systematiskt sätt. Rektorn gör till exempel inga elevintervjuer. Snarare menar rektorn är elevernas input något som får rymmas inom det relationsskapandet arbetet mellan elev och lärare. Rektorn berättar att hen upplever att det systematiska arbetet med att ta till vara elevernas synpunkter är ett utvecklingsområde för skolan.

Lärarna är måna om att eleverna ska få jobba i arbetsformer de känner sig trygga med

Granskningen visar att lärarna arbetar för att eleverna ska kunna studera utifrån arbetsformer de känner sig trygga med. Granskningen visar också att lärarna jobbar för att anpassa uppgifterna efter elevernas förmågor.

Lärarna kan ge flera olika exempel på hur de väljer och resonerar kring val av arbetsformer. En spansklärare berättar också att det handlar om att som lärare kunna placera eleverna så att de i störst behov av hjälp och anpassningar ges möjlighet till detta. Hen ger som exempel att sätta dem nära läraren eller bredvid en duktig kompis de kan få hjälp och stöttning av. Tyskläraren ger även uttryck för att i arbetet med att anpassa undervisningen måste man som lärare känna sina elever. Hen ger som exempel hur hen som lärare kan ge uppgifter med olika svårighetsgrad samt att man ibland behöver sätta sig ned bredvid eleverna som behöver mera hjälp. Någon elev berättar att hen upplever att i de mindre språkgrupperna kan man få mera hjälp. Eleverna berättar också att de inte har någon resurspersonal inne i språkundervisningen samt att lärarna i de moderna språken inte är med vid omprovstillfällena. Eleverna säger också att de i spanskan kan få svårare uppgifter och ger som exempel ett tillfälle när en elev i åttan fick arbeta i nians bok. Även tyskeleverna säger att det skulle gå att ordna att få svårare uppgifter, men att de samtidigt inte kan minnas att det någon gång skett. Eleverna säger vidare i intervjun att de upplever att målspråket talas relativt mycket under en lektion men mer så i spanskan än i tyskan, vilket även framkommer under lektionsobservationer. Eleverna säger också att de upplever att uppgifterna ibland upplevs som relevanta och ibland inte. Någon tyskelev säger till exempel att hen upplever att det är mycket grammatik i tyskan och att läraren inte förklarat för dem varför det är så viktigt med grammatik. Spanskläraren säger också att svenska

pratar man när man ser att eleverna inte förstår eller när man gör genomgångar av grammatik.

Eleverna upplever att de får hjälp med strategier i tyskan och spanskan men inte i franskan.

Granskningen visar att tysk- och spansklärarna på olika sätt hjälper eleverna att hitta strategier för hur de kan hitta alternativa sätt att uttrycka sig på målspråken. Detta sker exempelvis genom att lärarna uppmanar dem att förenkla sina meningar eller svenskan. Granskningen visar också att det i franskan finns elever som upplever att de inte får hjälp med att lära sig strategier för att kunna komma vidare i språket.

En spansklärare säger att en strategi de använder sig av för att lotsa eleverna genom svårigheter är att uppmana dem att gå via engelskan. Tyskläraren säger att det är viktigt att lära eleverna strategier och ger som exempel hur hen i de skriftliga uppgifterna uppmanar eleverna att se sammanhang och utifrån detta sedan försöka närma sig delarna. Den tidigare franskläraren ger också flera tips på hur hen arbetade när hen undervisade i franska, till exempel lära eleverna specifika ord och fraser som ligger en nivå ovanför elevernas kunskaper men som är användbara för att kunna kommunicera. Eleverna kan i sin tur ge exempel på hur tyskläraren kan uppmana dem att förenkla sina meningsbyggnader samt att hen också kan ge dem synonymer till ordet de söker. Vidare observerar också Skolinspektionen under ett lektionsbesök hur eleverna i tyskan av läraren uppmanas att försöka leta sig fram via svenskan. Vidare beskriver de att de upplever det som att hen istället för att ge dem ordet direkt istället försöker hjälpa dem kringgå ordet de söker. Det är en upplevelse som inte delas av franskeleverna. De menar att deras vikarie bara ger dem ordet de söker. En elev uttrycker det som att när hen fastnat på ett ord behöver hen tid att tänka på vad hen läst, men att vikarien då tolkar hens tystnad som att hen inte kan. Detta irriterar eleven. Eleverna i tyska säger att de inte får använda digitala och gratis översättningstjänster eftersom programmet kan översätta fel medan eleverna i spanska får använda det. Läraren uttrycker det som att det är bättre för eleverna att använda de digitala verktygen än att inte göra något alls.

Skolinspektionen rekommenderar rektorn att hjälpa lärarna utveckla skolans arbete med att ge elever i moderna språk förståelse för hur man kan använda sig av olika strategier för att kunna komma vidare vid de tillfällen ordförrådet tryter. Det kan till exempel handla om att medvetet lära eleverna använda olika formeluttryck och kunskaper i andra språk för förståelse och för att hitta ord på målspråket.

Trygg klassrumsmiljö stimulerar kommunikation på målspråket

Granskningen visar att eleverna känner sig trygga i klassrummet och att lärarna arbetar för att eleverna ska våga uttrycka sig. Till exempel genom att dela in dem i

mindre grupper eller att placera dem utifrån en specifik tanke. Lärarna visar också medvetenhet om strukturella skillnader ifråga om skillnader mellan att undervisa pojkar och flickor.

Eleverna berättar att de känner sig trygga i klassrummet och att lärarna uppmanar dem att chansa när de inte kan. Eleverna i tyskan och franskan berättar också att de ser på miljön i klassrummet som ibland något stimmig men inte i den utsträckning att det negativt skulle påverka koncentrationsförmågan. Eleverna berättar också att läraren är den som fördelar ordet i klassrummet och att det varierar vilka av eleverna som pratar mest. Några franskelever säger dock att de upplever att i deras lektioner är det primärt läraren som tar upp talutrymmet och att detta sker på bekostnad av deras möjlighet att öva sig. Tyskläraren säger att hen upplever att det är svårt att få eleverna att prata, men att ett sätt att underlätta för samtal är att sätta dem i mindre grupper. Det är något också eleverna ger uttryck för som positivt för att uppmuntra dem till samtal. Tyskläraren säger vidare att ibland kan det också krävas att de gör en muntlig övning för att eleverna ska våga börja prata. Spanskläraren säger också, precis som tyskläraren, att det handlar om hur hen sätter samman grupperna och att hen måste anpassa efter att vissa grupper är blygare än andra. Till exempel berättar tyskläraren att det gäller att variera mellan smågrupper och helklassundervisning samt att placera eleverna i konstellationer där de känner sig trygga. Den tidigare franskläraren gör en poäng av att det är en utmaning som moderna språklärare har att få eleverna att gripa sig an målspråket utifrån samma inställning som engelskan. Hen uttrycker det som att i engelskan är det ingen elev som skulle fundera över val av verbform men att detta däremot är något de gör utifrån de moderna språken. Rektorn säger att hen tagit upp behovet av att som lärare skapa trygga och tillåtande klassrum i syfte att främja elevernas kommunikativa förmåga. Sett till eventuella strukturella skillnader mellan pojkar och flickor menar några elever att pojkar pratar mer men att det samtidigt oftare blir fel. Detta i motsats till flickorna som pratar mindre men oftare korrekt. Något spanskläraren menar kan bero på att pojkarna oftare slarvar. Den tidigare franskläraren berättade också att hen upplevt att när det kommer till grupparbeten är det bättre att blanda pojkar och flickor. Något hen menar leder till mer kommunikation.

Sammanfattande bedömning av området:

Skolinspektionen bedömer att undervisningen i moderna språk i flera delar ger eleverna möjlighet att utveckla kommunikativ förmåga men att det finns utvecklingsområden.

Det framgår i granskningen att lärarna på skolan har en tydlig undervisningsidé kring hur de ska arbeta med den kommunikativa förmågan, samt att det interkulturella perspektivet är inkluderat i undervisningen. Vidare framkommer det också att lärarna i sitt val av arbetsformer och upplägg strävar efter att eleverna

ska känna sig trygga och våga kommunicera på målspråket. Lärarna kan också ge exempel på hur de jobbar med att ge eleverna verktyg som kan ta dem vidare i språket vid de tillfällen deras ordförråd tryter. Det framkommer också att lärarna och rektorn jobbar aktivt och målmedvetet med att skapa en för eleverna säker miljö i vilken de vågar prova och utforska målspråket. Skolinspektionen kan dock inte se att lärarna i de moderna språken har någon systematisk och återkommande rutin för att utvärdera elevernas upplevelser av sin undervisning i syfte att utveckla undervisningen.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektorn behöver se till att lärarna i moderna språk, i sitt arbete med att utveckla undervisningen, löpande använder sig av återkoppling från elever.

Skolinspektions granskning visar att någon systematisk och återkommande rutin för att utvärdera elevernas undervisning inte genomförs vid skolan. Den feedback som lärarna får från eleverna är huvudsakligen den som uttalas i klassrummet och används inte för att utveckla undervisningen.

Skolinspektionen rekommenderar rektorn och lärarna att ge eleverna fler möjligheter till feedback och utvärdering av sin undervisning i moderna språk, utöver det som uttalas i klassrummet. Detta så att undervisning kan knytas till för eleverna meningsfulla ämnesområden som de både kan relatera till samt uppleva som intresseväckande. En bra och systematisk dokumentation av elevers feedback utgör också ett viktigt verktyg för alla de tillfällen minnet sviker eller personal byts ut.

Skolan skapar förutsättningar för en undervisning av hög kvalitet

I detta område granskas skolans arbete för att skapa förutsättningar för hög kvalitet i undervisningen i moderna språk. Detta för att studierna i moderna språk ska förbli attraktiva och ge eleverna förutsättningar att fullfölja sina studier.

Moderna språk har i vissa avseenden inte samma status som några av de andra ämnena på skolan

Granskningen visar att moderna språkämnets status uppfattas som lägre än kärnämnenas av elever på skolan. Uppföljningar i ämnet sker av lärarna inom ramen för ämneslärarträffar och av rektorn inom ramen för medarbetarsamtal. Uppföljningen i moderna språk skiljer sig enligt rektorn inte på något sätt från uppföljningen i övriga ämnen.

Några elever berättar att det finns en hierarki bland ämnena på skolan och att högst i den hierarkin är de så kallade kärnämnen, matematik, svenska och engelska. En tyskelev uttrycker det som att hen inte ser på tyskan som särskilt viktig eftersom det är sällan hen befinner sig i tysktalande områden. En elev från spanskan menar dock att för hens del, som satsar på att få en anställning i Spanien, är spanskan viktig. Några elever förklarar att det ser på värdet av moderna språk som tätt sammankopplat med värdet av extra meritpoäng. Även lärarna beskriver att eleverna inte tycker att ämnet är så viktigt, alternativt att de framför allt värderar ämnet tack vare meritpoängen. En lärare exemplifierar med att berätta om ett tillfälle när någon elev skrev en insändare kring varför de överhuvudtaget skulle behöva läsa moderna språk, eftersom det räcker med att kunna engelska. Något den tidigare franskläraren mötte upp med att konstatera att detta är en del av uppdraget, att höja statusen för det egna ämnet. Något alla lärarna höll med om. Ingen av lärarna kunde heller säga att de upplevt att de behandlats annorlunda av lärarna på skolan på grund av att deras ämne inte är obligatoriskt. Tyskläraren säger dock att hen har upplevt att annan skolpersonal än lärare signalerat till elever om att de kan ta bort ämnet. Något hen menar skadat ämnets status. Rektorns uppfattning kring ämnets status är att bland lärarkåren har ämnet samma status som övriga ämnen men att hos eleverna är statusen lägre. En elev i franskan uttrycker det som att franskan inte är så relevant för svenskar i Sverige, något hen menar påverkar ämnets status negativt. Rektorn däremot menar att ämnets lägre status kommer sig av att ämnet är valbart. Rektorn menar vidare att även om detta (ämnets lägre status) inte är uttalat bland eleverna är det något som hen märker utifrån exempelvis frånvarodata (vilket är högre i de moderna språkämnen).

Sett till hur ämnet följs upp menar rektorn att detta sker inom ämneslagen under terminens gång. Hur det följs upp på detaljnivå vet dock inte rektorn. Hen menar att hens uppdrag är det övergripande ansvaret snarare än detaljerna i enskilda ämnen. Ett sätt att utvärdera som för rektorns del inte skiljer sig ifrån hur de andra ämnena följs upp eftersom hen använder sig av betygsgata i sin uppföljning. Lärarnas bild av hur rektorn följer upp undervisningen är att detta sker primärt via medarbetarsamtalet. Tyskläraren uttrycker det som att det som rektor vet är det hen väjer att kommunicera. En av spansklärarna kan dock dra sig till minnes att rektorn innan pandemin gjorde lektionsobservationer i de moderna språken. Som tidigare nämnts gör heller inte rektorn någon systematisk uppföljning av elevernas synpunkter på sin undervisning.

Aktuella kollegiala mötesstrukturer främjar inte kompetensutveckling utifrån forskning om moderna språk

Granskningen visar att lärarna upplever att de inte har tid att läsa in sig på forskning som rör undervisning i moderna språk. Lärarna har dock möjlighet till kollegial samverkan utifrån ämneskompetens samt samma kompetensutveckling som sina kollegor. Vikarierna deltar dock inte i den kollegiala samverkan.

Någon forskning i moderna språk hinner lärarna inte läsa in sig på, berättar de. Den tidigare franskläraren säger att vill de göra detta får de lösa det själv och på egen tid. Någon lärare kan dock minnas att skolan vid tillfälle ordnat med vikarie när hen fortbildade sig. Bilden bekräftas också av rektorn när hen säger att fokus legat på insatser kring klassrumsklimat inte specifik fortbildning utifrån moderna språk. Den kollegiala fortbildningen lärarna tar del av sker inom ramen för skolans ämneslärarträffar, som sker varannan vecka. En spansklärare uttrycker det som att det är vid dessa tillfällen de kan gå igenom grupperna och prata med varandra kring hur de fungerar. Den tidigare franskläraren berättar också att de förr inom ramen för ämneslärarträffarna ägnade sig åt sambedömning mellan språken. Något hen menar går att göra även om det är olika språk och något hen menar går hand i hand med en slags utvärdering. Lärarna berättar också att de tidigare, innan pandemin, träffade andra kollegor i kommunen för att till exempel prata kring de nya kursplanerna och övergripande frågor utifrån moderna språk. Något lärarna beskriver som mycket givande. Den tidigare franskläraren säger om detta att det var givande och återkommande. Hen beskriver det som att de testade saker och att de kom tillbaka efteråt och utvärderande. En bild som också delas av rektorn.

Skolinspektionen rekommenderar rektorn att skaffa sig en aktuell bild över lärarnas kompetensutvecklingsbehov i avseende till moderna språkundervisningen. Ett exempel på en sådan kompetensutvecklingsinsats är Skolverkets Språksprånget. En insats som erbjuder ett sammanhang där lärarna gemensamt kan ägna sig åt att kritiskt granska, pröva och utveckla sin undervisning. Ett annat exempel på insats kan vara olika forum för kompetensutveckling och kollegialt samarbete där en skolas moderna språklärare kan träffa andra skolors moderna språklärare.

Sett till vikariesituationen säger lärarna att det är svårt att få vikarier som kan målspråket fullt ut. Något rektorn förklarar med att kommunen generellt sett haft svårt att rekrytera behöriga lärare. Vidare säger lärarna att vikarierna inte fullt ut informeras om hur de ska arbeta och hur det fungerar på skolan och att de skulle tjäna på att i högre utsträckning stöttas i detta av skolan. Eleverna uttrycker det som att de i franskan inte lärt sig lika mycket med sin vikarie som under sin tidigare lärare. Någon elev uttrycker det som att de försökte säkert med planering utifrån grammatiken men att det aldrig blev så bra. En bild som rektorn delar, utifrån att det inte gick så bra med den första vikarien i franska, men att det sedan bytet av vikarie också gradvis blivit bättre. Rektorn säger också att det kollegiala utbytet för franskvikarien kompliceras av att hen bara har en femtioprocentig tjänst och därför inte kan delta i alla möten.

Skolinspektionen rekommenderar rektorn att skapa möjligheter för vikarierna att få stöd och stöttning i sin tjänst. Ett sätt att göra detta är att se till att de kan delta i det kollegiala utbytet. Ett annat sätt kan vara att formalisera strukturer för ett mentorsskap där behöriga erfarna lärare ges möjlighet att inom ramen för sin tjänst ge stöd och stöttning till vikarier och obehöriga lärare i moderna språk.

Skolan har strukturer för omval men eleverna kan inte alltid få stöd

Granskningen visar att skolan har en struktur för hur omval ska gå till och att detta är en process som involverar flera olika funktioner. Vidare visar också granskningen att lärarna säger att de själva får stötta eleverna i klassrummet samt att de upplever att de inte kan få stöd. En uppfattning som stöds av rektorn som säger att när det kommer till diskussioner om stöd är det något som snarare leder till en diskussion om avhopp än stödinsatser.

Rektorn säger att hen har tidigare följt upp elevernas omval men att det under detta år, på grund av hög arbetsbelastning, inte gjorts. Rektorn kan dock ge exempel på tidigare års uppföljningar och hur de då, utifrån höga avhoppssiffror, följde upp anledningar till avhopp utifrån frågor var brister det? Är det undervisningen som är undermålig och leder till avhopp eller är det läraren och elevens relation som är dålig och leder till önskan om avhopp? Rektorn säger också att hen noterat att det är en viss övervikt på pojkar som avbryter. Både rektorn och lärarna säger att de uppfattar det som att de elever som har utmaningar i andra ämnen också är de som oftast gör omval. Rektorn nämner även meningsskiljaktigheter mellan elev och lärare som ett skäl till önskan av avbrott. Rektorn förklarar det som att när en elev vill hoppa av tar hen i sin roll som rektor ett samtal med eleven och föräldrarna där hen informerar dem om konsekvenserna av ett avhopp samt uppmuntrar eleven till en fortsättning. Rektorn uppger vidare att det är ett jämnt flöde av omval i årskurs sju och åtta samt att det är färre elever som hoppar av i årskurs nio. Något rektorn menar beror på att det då finns en tydligare tanke hos eleverna av vikten att satsa på betyg inför gymnasiet. Rektorn summerar det som att tar sig eleven väl igenom årskurs sex så fortsätter de allra flesta att läsa sitt moderna språk. Processen för att hoppa av sitt moderna språk beskrivs av lärarna och rektorn som att vårdnadshavarna får en blankett som rektorn skriver under samt att detta är en process som föregåtts av samtal mellan mentor-elev-vårdnadshavare-rektor.

Någon systematik för att sammanställa information om omval på skolnivå har inte skapats av rektorn. Kunskapen som existerar är därför enligt rektorn informell och kommer till hen i samband med samtal med föräldrar och elever. Rektorn avslutar med att säga att systematisera kunskapen och återkopplingen kring omval är ett utvecklingsområde på skolan.

Möjligheterna att inom de moderna språken få tillgång till stöd beskriver rektorn som eftersatt. Hen säger att man främst jobbar med extra anpassningar. En situation (svårt att få stöd) som rektorn menar inte gäller för exempelvis kärnämnen. Rektorn fortsätter med att konstatera att diskussionerna kring att stötta elever med svårigheter och behov av stöd oftare bedrivs utifrån omval snarare än rätt till stöd. Ett uttalande som också bekräftas av lärarna. Något rektorn menar osökt får hen att reflektera kring ämnets status i förhållande till andra ämnen. En bild som också bekräftas av lärarna. En spansklärare uttrycker det

som att en kollega till hen vill hjälpa eleverna men att det inte går att göra det i klassrummet. Läraren lägger till att hen ändå har tillgång till en resurs i sin tjänst men att detta är ett undantag från hur det brukar vara. Tyskläraren berättar också att hen haft en elev där det var tydligt att om hen hade fått stöd så hade hen inte valt bort sitt moderna språk. Lärarna är ense om att bristen på stöd är en anledning till att elever väljer bort sitt moderna språk.

Sammanfattande bedömning av området:

Skolinspektionens granskning visar att undervisningen i flera delar skapar förutsättningar för en undervisning av hög kvalitet men att det finns utvecklingsområde. Till exempel berättar rektorn och lärare att eleverna upplever ämnets status lägre än andra ämnen. Rektorn tillstår också att utöver rena betygsgata når inga utvärderingar, exempelvis från lektionsobservationer eller elevdata, hen. Rektorn bekräftar också att elevernas möjligheter till stöd inom ramen för moderna språken inte tillgodoses. Istället säger hen att lösningen vid sådana fall snarare blir en diskussion kring omval. Något som rektorn menar också säger något om ämnets status. Analyser utifrån omval eller vad som ligger bakom avhopp görs inte heller. Däremot så lägger rektorn ned mycket tid på att prata med elever och vårdnadshavare som överväger avhopp. Något som gör att rektorns bild kring avhopp och skäl till avhopp är god.

Identifierade utvecklingsområden

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektorn behöver verka för att statusen i moderna språk ökar genom en mer systematiserad uppföljning av ämnet.

Skolinspektionens granskning visar att rektorn inte systematiskt följer upp undervisningen i moderna språk utan att uppföljningen primärt baseras på samtal och möten mellan lärare och rektor, till exempel inom ramen för ett medarbetarsamtal. Skolinspektionen rekommenderar därför rektorn att tillsammans med lärare i moderna språk se över hur uppföljningen av moderna språk både kan systematiseras och effektiviseras. Detta för att säkerställa god kvalitet i undervisningen.

- Rektorn behöver följa upp anledningar till elevernas avhopp i moderna språk och relatera det till möjligheten att få stöd i ämnet.

Skolinspektionens granskning visar att det inte görs någon systematisk uppföljning eller analys kring varför elever avbryter sin undervisning i moderna språk. Rektorn följer visserligen nogsamt upp varje enskilt omval genom individuella samtal, men sammanställer inte informationen eller återkopplar den till lärarna. Rektorn relaterar inte möjligheterna av att få stöd till omvalen. Skolinspektionen rekommenderar

rektorn att utveckla sin uppföljning av varför elever väljer att avbryta sin undervisning i de moderna språken. Detta för att till exempel kunna säkerställa att inga elever "tvingas" till omval på grund av bristande möjligheter att ge stöd. Vidare förutsätter Skolinspektionen att skolan härnäst betraktar moderna språk som likvärdigt övriga ämnen när det gäller möjligheter till stöd.

På Skolinspektionens vägnar

X Mirzet Tursunovic

Mirzet Tursunovic

Beslutsfattare

Signerat av: Mirzet Tursunovic

X *Johan Hieronymus*

Johan Hieronymus

Föredragande

I den slutliga handläggningen har även utredaren Arne Hellmark deltagit.

Bilaga 1: Bedömningsområden

Som underlag för bedömningarna har Skolinspektionens utredare använt sig av framtagna kvalitetskriterier, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet.

Inom respektive frågeställning granskas följande:

Frågeställning 1: I vilken utsträckning ger undervisningen i moderna språk elever möjlighet att utveckla kommunikativ förmåga (produktion och interaktion) så att de kan använda målspråket i olika sammanhang?

1. Undervisningsidé kring kommunikativ förmåga på målspråket
2. Arbetsformer och stöd för användande av målspråket
3. Vägledning och arbetssätt för att pröva strategier då språket inte räcker till
4. Klassrumsklimat för att förebygga talängslan och uppmuntra användning av språket

Frågeställning 2: I vilken utsträckning skapar skolan förutsättningar för en undervisning av hög kvalitet som ger elever reella möjligheter att fullfölja sina studier i moderna språk?

1. Likvärdig status kring undervisningen i moderna språk
2. Arbete för att säkra kompetens till undervisningen i moderna språk
3. Förutsättningar för fjärrundervisning i moderna språk (endast för skolor med fjärrundervisning)
4. Arbetssätt för att främja att fler elever fullföljer studier i moderna språk

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida:
(<https://www.skolinspektionen.se/aktuellt/pagaende-inspektioner/skolans-arbete-for-kvalitet-i-undervisningen-i-moderna-sprak--undervisning-for-kommunikativ-for-maga/>)

Bilaga 2: Författningsstöd

Enligt **skollagen**¹ ska elever i grundskolan erbjudas undervisning i moderna språk. I **skolförordningen**² anges under vilka förutsättningar som undervisning ska erbjudas och anordnas i språken franska, spanska och tyska. Under vissa förutsättningar får fjärrundervisning anordnas i ämnet moderna språk i grundskolan (10 kap 4 och 8 §§ och 21 kap 2-5 §§ skollagen, 5 a kap. 2-4 §§ och 9 kap. 5-7 skolförordningen).

Frågeställning 1

Enligt **skollagen** ska det i utbildningen i grundskolan tas hänsyn till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. I skollagen föreskrivs att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Vidare anges i skollagen att elever i grundskolan ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Av skollagens framgång också att utbildningen ska utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. Av **skolförordningen** framgår att eleverna genom strukturerad undervisning ska ges ett kontinuerligt och aktivt lärarstöd i den omfattning som behövs för att skapa förutsättningar för att eleverna ska nå de kunskapskrav som minst ska uppnås och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för utbildningen. Av **läroplanen** framgår att skolan ska erbjuda eleverna strukturerad undervisning under lärares ledning. Vidare anges i läroplanen att läraren ska ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande samt stärka elevernas vilja att lära och elevens tillit till den egna förmågan. Därtill framgår av läroplanen att läraren tillsammans med eleverna ska planera och utvärdera undervisningen. Av läroplanen framgår också att rektorn har ansvaret för skolans resultat och, inom givna ramar, har ett särskilt ansvar för att skolans arbetsmiljö utformas så att alla elever, för att själva kunna söka och utveckla kunskaper, ges aktivt lärarstöd och får tillgång till och förutsättningar att använda läromedel av god kvalitet (1 kap. 4-5 §§, 3 kap 2 § och 5 kap 3 § skollagen, 5 kap. 2 § skolförordningen, Lgr11; 2.2 Kunskaper, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande).

Av **kursplanen**³ för ämnet moderna språk framgår att undervisningen i moderna språk syftar till att bland annat ge eleverna möjlighet att utveckla en allsidig

¹ Skollag (SFS 2010:800)

² Skolförordning (SFS 2011:185)

³ Förordning (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet, Kursplaner, 5.6 Moderna språk.

kommunikativ förmåga. Denna förmåga innebär att förstå talat och skrivet språk, att kunna formulera sig och samspela med andra i tal och skrift och att kunna anpassa sitt språk till olika situationer, syften och mottagare. I den kommunikativa förmågan ingår även språklig säkerhet och att kunna använda olika strategier för att stödja kommunikationen och lösa problem när språkkunskaperna inte räcker till⁴ (Lgr11; Kursplaner, 5.6 Moderna språk).

Frågeställning 2

I **skollagen** föreskrivs att det pedagogiska arbetet vid skolenheten ska ledas och samordnas av en rektor. Rektorn ska särskilt verka för att utbildningen utvecklas och ansvarar för att kvalitetsarbete vid skolenheten genomförs. I **läroplanen** anges att rektor ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen och kunskapskraven. Vidare har rektorn, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att undervisningen och elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna får den ledning och stimulans de behöver och att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och att lära av varandra för att utveckla utbildningen (2 kap. 9 § och 4 kap. 4 § skollagen, Lgr 11; Varje skolas utveckling, 2.8 Rektors ansvar).

En elev i grundskolan ska enligt **skollagen** ges extra anpassningar om det befaras att eleven inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås. Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd. Särskilt stöd i grundskolan ska ges elever på det sätt och i den omfattning som behövs för att eleven ska ha möjlighet att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås. Av **läroplanen** framgår att alla som arbetar i skolan ska uppmärksamma och stödja elever i behov av extra anpassningar eller särskilt stöd. Vidare framgår att rektorn har ett särskilt ansvar för att undervisningen och elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna får de extra anpassningar eller det särskilda stöd samt den hjälp de behöver (3 kap 5 och 7-10 §§ skollagen, Lgr; 2.2 Kunskaper, 2.8 Rektors ansvar).

⁴ Förordning (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet ändras den 2 juli 2021 genom förordning SKOLFS 2021:5 som tillämpas första gången på utbildning från och med höstterminen 2022 (Lgr22).

Bilaga 3: Mall för huvudmannens redovisning

Detta formulär kan användas som stöd för er när ni redovisar hur ni har arbetat med de utvecklingsområden som Skolinspektionen har identifierat i samband med den regelbundna kvalitetsgranskningen.

Redovisningen av vidtagna åtgärder ska fastställas av huvudmannen.

Utvecklingsområde: Rektorn behöver se till att lärarna i moderna språk, i sitt arbete med att utveckla undervisningen, löpande använder sig av återkoppling från elever.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur skolenhetens/verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:
En viktig del i Skolinspektionens arbete är att ta del av elevernas synpunkter om sin skolsituation i våra utredningar. Vi skulle därför vilja veta om ni återkopplat vårt beslut till eleverna och i så fall på vilket sätt?
Utvecklingsområde: Rektorn behöver verka för att statusen i moderna språk ökar genom en mer systematiserad uppföljning av ämnet.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur skolenhetens/verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:

Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:
En viktig del i Skolinspektionens arbete är att ta del av elevernas synpunkter om sin skolsituation i våra utredningar. Vi skulle därför vilja veta om ni återkopplat vårt beslut till eleverna och i så fall på vilket sätt?
Utvecklingsområde: Rektorn behöver följa upp anledningar till elevernas avhopp i moderna språk och relatera det till möjligheten att få stöd i ämnet.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur skolenhetens/verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:
En viktig del i Skolinspektionens arbete är att ta del av elevernas synpunkter om sin skolsituation i våra utredningar. Vi skulle därför vilja veta om ni återkopplat vårt beslut till eleverna och i så fall på vilket sätt?